



49 (4515) №, 2016, декабрь (раштав), 15
1931 çулхи январён (кăрлачăн) 12-мешёнче тухма тытăннă

Хакё ирёклё
Индексё: 54802



ПУЛТАРУЛАХ АМАРТАВЁ

ВОЛОНТЕРСЕМ

Чăваш халăх поэчĕ П.П. ХУСАНКАЙ – 110 çул!



Тёнче литературинче сумлă ят хăварнă чăваш халăх поэчĕ **Петр Петрович Хусанкай** суралнăранпа 2017 çулхи кăрлачăн 22-мешёнче сĕр вунă çул ситет. «Чăваш Республикин учителĕсен ассоциацийĕ» общество организацийĕн чăваш чĕлхипе литератури вĕрентекенсен секцийĕ «Тантăш» хаçатпа пĕрле вилĕмсĕр поэта чысласа пултарулах амăртăвĕ ирттерес терĕмĕр. Ваййа хутшăнакансен сак ыйтусене хуравласа ал сьрусене «Тантăш» хаçат редакцине кăрлач уйăхĕн 12-мешĕччен ярса памалла. Тĕрĕс хуравлакансене

Тав хучĕпе парнесем кĕтеççĕ.

Ыйтусем:

1. Хусанкай – псевдоним, литературăри хушма ят. Поэтăн чăн хушамачĕ мĕнле?
2. Петĕр ача чухне Константин Ивановăн «Нарспи» поэмипе пĕрремĕш хут мĕнле майпа паллашнă? Ун чухне вăл миçе сұлта пулнă-ши?
3. Тăван чĕлхене юратма пулас сьравса мĕн ятлă учительница вĕрентнĕ?
4. Пĕр паллă сьравса Хусанкай пултарулахне хакласа: «Иванов, Сĕспĕл, Хусанкай – тăван поэзири чи сұтă ятсем. Халь пурăнакан поэтсем пурте вĕсен орбити тавра саврăнаççĕ-ха», – тенĕ. Кам сăпла каланă-ши?
5. Хусанкай 1923-1925 сұлсенче Хусанта чăваш педагогика техникумĕнче вĕреннĕ. Пĕр сұлхине питĕ паллă вырăс поэтне курма тата вăл савă каланине итлеме май килнĕ пулнă. Епле тўр килнĕ-ши? Вырăс поэчĕн ятне калăр.
6. 1926-1927 сұлсенче Петĕр Хусанкай Вăтам Азипе Кавказ тăрăхĕнче сұлсўревре пулат. Ашхабад хулинче чарăнсан тухăç кĕввиллĕ савă ярăмĕ сьрма тытăнать. Мĕн ятлă савă ярăмĕ сьрма пуçланă-ши сăмрăк поэт?
7. Петĕр Хусанкай Тăван сĕршывăн Аслă вăрçине тухса каяс умĕн питĕ паллă хайлав сьрат. Миçемĕш сұлта пулнă-ши сак ёç? Хайлав ячĕ тата жанрĕ?
8. Петр Петрович Хусанкай юратнă ывăлне Атнере халалласа пĕр савăлла романра пархатарлă саврасем сьрат. Савăлла роман тата савă ятне калăр.
9. Шупашкарта Хусанкай ячĕпе сьхăннă мĕнле вырăнсене пĕлетĕр? Поэта хисеплесе тата чысласа панă вырăн ячĕсем.
10. Петĕр Хусанкай аста пытарнă?

Ватăсене ырăлăх парнелекенсем

Раштав уйăхĕн 5-мешёнче Пĕтĕм тёнче волонтерсен кунне сұлсеренех уявлат. Савăн пек ыркăмалла юхамĕсем Чăваш Енре те пур. Шкулсенче уйрăмах хаваслă ёслеççĕ вĕсем.

Патăрĕл районĕнчи Сăкăт шкулĕнче вĕренекен Алина Ануровăпа Анастасия Елагина та волонтерсен йышне кĕнĕ. Ялти ватăсене час-часах пулăшаççĕ вĕсем, уявсенче вара юрă-ташăпа савăнтараççĕ. Пĕр хайăр купи синче выляса ўснĕ юлташсем ыркăмалла ёсĕнче те пĕр-пĕринчен юлмаççĕ, пултарулах енĕпе те маттур. Пиллĕкмĕш класранпа тĕрлĕрен конкурсра палăраççĕ вĕсем. Алина савва палăртулла вулассипе артистран кая мар. Раиса Сарпи, Геннадий Айхи вулавĕсене татăшах хутшăнать, кашнинчех мала тухать. Настя вара – волонтерсен ушкăнĕн

ертўси. Шкул хастарĕсен «Манăн пуçару» район конкурсĕнче вăл Сĕнтерў кунĕпе проект хатĕрлесе иккĕмĕш вырăна тухнă.

«Ыттисене ырăлăх пар» волонтерсен ушкăнĕ пĕлтĕр сывă пурнăç йĕркине халалланă конкурса хутшăннă, лайăх енчен палăрнă. Сак ёсе хĕрачасем чунтанах юратаççĕ. Ватăсене пулăшма сўренĕ чухне вĕсемпе ашшăн пулени пурăнма та вай-хават парать-ске. Аслă ару сьнинсем пурнăç пирки каласнине итлесен час-часах тарăн шухăша путаççĕ пикесем, савăнпа вĕсемшĕн ырă ёç ытларах тума тăрăшаççĕ.

Лариса ПЕТРОВА.



Сьрăнтару – 2017

«ХЫПАРА» – КАШНИ СЕМЬЕНЕ

2017 сұлăн I сұрринче илсе тăмашкăн
декабрь уйăхĕн 26-мешĕччен

«ХЫПАРА» – 572,88 тенкĕпе, «ХЫПАР-эрнекуна» – 279,36 тенкĕпе,

«ТАНТАША» – 226,08 тенкĕпе, «САМАНТА» – 171,84 тенкĕпе,

«ТЕТТЕНЕ» 135,42 тенкĕпе

кашни сьхăну уйрăмĕнчех сьрăнтарасçĕ

Мал  м тлисене  е   ит н  к тет



Сак шулта кашни т р шса в ренет. Чи хастарисем вара отличниксемпе ударниксен ретне лекес . В сенчен п ри – Катя Мухина. П л  т нчинче  ит н  т ваканскер юр -таш  т нчине те м н п ч кренех иллен . Ку ен пе чылай  ит н  тума та  лк рн . В л хулари «Ассорти» таш  ансамбленче пултарулахне туптат.

– Тават  сул тусла коллективпа нумай конкурс-фестивальте пулса курт м. Пир н ушк на республикара к на мар, ун н тулаш нче те аван п лес . Т т шах Ра сейри тата т нчери  м ртусенче хам р пултарулаха к тартатп р, малти выр нсене те п рре мар  енсе илн . П лт р Петербургра иртн  П т м т нчери таш  конкурс нче икк м ш выр на тухр м р. Ку – пыс к та п лтер шл  к тарту. Хам н  ит н семш н тата яланах хавхалантарма п лн ш н ушк н ерт сине Ольга Васильевна Марков на тав с мах  калат п, – каласа парат   амр к таш с .

Ача м нене к с кланни,  сталла турт нни чылай чухне аслисенчен те килет. Кат н  емийнче пурте ташлама юрата с -м н. Х рачана та  ак  стал х кушнинчен т л нмелли  ук.

–  ыв х сынсем эп  юр -таш  енне турт ннине ырла с , мухта с . В сем пир н ушк н н кашни концертне килсе  урени пит  хавхалантарат. Туссем те концертсене пырса  урени п лтер шл  манш н, – тет Катя сав н сл н.

В л «Ассорти» епле лекн -ха? М н хистен -ши х р-упраса унта кайма? Ача сад нчех юр -ташша к м ллаканскер  ак турт м чуна  ыв ххине туйса илн .  апла майпа х рача шулта ку ен пе ытларах к с кланма пуслан . Концертсене, мероприятисене, уявсене хастар хутш нать в л.  ич м ш класра  ыв х тус пе пултарулах шайне аталантарас тата  стерес т ллевле хальхи таш сен «Ассорти» ансамблене кайма шут тытн .  акна часах пурн са к ртн  х р-упра сем.

– Ольга Васильевна пире к м лл н к тсе илч . Т рех  стал х шайне т р слесе п хр : т рл  х н хтару туса, шлагат ларса к тарт м р. Пире ансамбле илнине п лсен пит  х п рт р м р.  ав в х трах хумхант м р та. Ара, хал  ч н-ч н профессионалсемпе п р сцена  инче ташл п р- ке! – нумай-нумай репетицире тар т книсене куш умне к ларса аса илет хастарскер.

Ансамбльти ачасемпе  амр ксем т рл  таш  ларта с : хип-хоп, модерн, хал х ташши... Катя пур жанра та кил штерет, них шне те у рм сть.

– Таш  к м ла кайнипе кайманни мар, коллективра м нле хутш нусем пулни п лтер шл рех. Тусл х, п ршух шл х хушалансан кашни  с  ып сулл  та  н сл  пурн сланат, – тет пики.

Т рл  енл н аталанма  нт лаканскер юр -таш па к с кланнис р пу не фортепиано та  ста калама в ренн . Республикари тата Ра сейри пултарулах конкурс сене хастар хутш нать. П лт р «Султал к в ренекен »  м ртура пал рса та малти выр на йыш н  маттур х р.

– Пир н хастарарах,  авр н сулл ра, маттуртарах пулма т р шмалла. Мал  м тпе  унатланса пур нмалла тата т ллевсем лартмалла.  м т-т ллев пулсан  е   ит н сем т вай н, – в слер  с махне в рен  отличничи.

Нина ЦАРЫГИНА.

Канаш район ,
Канашри 10-м ш шул.

«ШАНЧ К» пуртан шулта хавасла



 н сула юнашар  урес килет-и? Эппин, выр нта ан лар, аталан,  с.  акна валли шулсене кружоксем те  слес   нт , ачасен пултарулах ушк н сем й ркеленес .

Х рл  Чутай район нчи М н Этмен шул нче вара юрлама-ташлама юртакансем «Шанч к» ушк на  урес . Татьяна Васильевна Горбунова ертсе пынипе в сем пултарулахне аталантис р пу не республика шай нчи конкурс- м рт ва та хастар хутш на с . Музыка ерт си – Валерий Иванович Ярабаев.

«Шанч к» ачисенчен сак р шне вара республикари «Ч р л х хунав сем» конкурса хутш нма суйласа илн . В сем – Никит па Рома Романовсем, Вика Кортупова, Дарья Волкова, Кирилл Артюшкин, Владимир Михеев, Даниил Чернов тата Екатерина Прокопьева.

– Ытларах ача-п ча в ййисем лартатп р, –  с -х л пе паллаштарч  Татьяна Васильевна. – Хал  «Пукане» юмах урл  Х рл  Чутай т р х нчи туй й ли-й ркине к тартас тер м р. Даша – Пукане, Никита –  ерси, Даниил – Ш ши, Рома – Курак, Вова – Туй пус . Кирилл хуткуп с калат ...

С мах май, Кирилл Артюшкин хуткуп с калама аслаш нчен в ренн . Ун н ашш  вара, Анатолий Александрович, –  нерс  те, столар та. Аслисенчен ыра в ренсен, паллах, умра та  н су к на к тет.  акна «Шанч к» ушк ни пур ача та асра тытат.

Вика вара – пит  лай х ерт с . Сасси илемл  те ян равл ,  на итлеме яланах к м лл . Даниил та с вава пал ртулл  вулассипе маттур. Район конкурс нче в л Ольга Туркай н «Пахчари   м ртне» вулса куракансене т л нтерн . Даша ташлама  ста. Пур ачана та т р шул х ш н, таланч ш н ырламалла к на.

 апла, маттур в ренекенсем них сан та выр нта ларм с , п р-п рне кура хавхалана с ,  ит н  хы с н  ит н  т ва с .

– Вулакансене ырл х та сывл х, телей сунатп р! «Тант ш» хасатра  слекенсен вара пире яланах интересл  статьясемпе т л нтермелле пулт р, – тер с ачасем й л-й л кулкалаسا.

Лариса ПЕТРОВА.

С Н КЕР КРЕ: Т.В. Горбунов па в ренекен сем.

 Ш  САЛАМСЕМ



СМС-САЛАМСЕНЕ П ЛТЕРМЕЛЛИ НОМЕР:
89051975911

Пал  с ва са, С нт рв рри район нчи Карапаш ял нче пур накан **Любовь Васильевна МАРТЪЯНОВА** черетл   уралн  кун пе саламлатп р.   н рен-  н  хайлавсем ш р салама  н су,  с мсем, хавхалану сунатп р. Сывл ху  р п, к м лу  ш , телей  икс лми пулт р.

Сир н с ва сене к м ллакансем.

Шупашкар хулинче пур накан, п рле в ренн  маттур  ын м р, пур  се те т пл н пурн слакан **Людмила Ивановна ПЕРТЮКОВА СУВОРОВА**  итес кунсене 77 сул тултрат.  на эфир ч ререн саламлатп р.  р п сывл х, в р м кун-сул, юрату,  н су сунатп р.

П рле в ренн  **Нина МИХАЙЛОВА, Юра САПОЖНИКОВ, Валя ПАПЕЙКИНА, Клим ГРИГОРЬЕВ.**

Ет рне район .

Эл к район нчи М н Карачура ял нче пур накан, ялти  ынсене кунсерен пул шма васкакан **Эдуард Валерьевич ЕФРЕМОВ**  итес кунсене хай н черетл   уралн  кунне пал  т ват. Эфир  на ч ререн саламлатп р.  ср   н су,  емьере кил ш пе тату, юрату сунатп р. Яланах в й-халу тапса т т р.

Ял-йыш.

Илемл  м ш ра, радиопа телевиденире  слекен **Владимирпа Эльвира ТИМОФЕЕВ-СЕНЕ**  итес  уралн  кун семпе ч ререн саламлатп р. Сир н к лар мсем пире сав нтар с , в сене яланах ч т мс р к тетп р.  р п сывл х,  с мсем, кил ш пе тату, юрату сунатп р.

Сир н к лар мсене юртакансем.

Тант ш
  ваш ачисен х с ч 

● **УЧРЕДИТЕЛЬСЕМ**
  ваш Республикин Информаци политинин тата масс лл  коммуникацисен министрствин,   ваш Республикин Информаци политинин тата масс лл  коммуникацисен министрствин «Хыпар» Издательство сурч    ваш Республикин х й т т мл  учреждени .

● **ХА АТ ИНДЕКС :**
54802 – (сур сула) –   ваш Республикинче

● **Редакципе издатель адрес :**
428019,   ваш Республики,
Шупашкар хули, И. Яковлев пр., 13.

● «Хыпар» Издательство сурч  АУ техника центр нче кал план . «Чувашия» ИПК АО типографий нче пичтлен .
428019,   ваш Республики,
Шупашкар хули, И. Яковлев пр., 13.

● «ЧУВАШИЯ» ИПК ДИРЕКТОР :
Тел.: 64-24-01

● **ДИРЕКТОР - Т П РЕДАКТОР**
М.М.АРЛАНОВ

● **ТЕЛЕФОНСЕМ**
директор-т п редактор: 56-00-67
редактор,  русемпе тата юнкорсемпе  слекен пай: 28-83-86
шул ачисен пай : 28-85-69
спорт тата экологи пай : 56-11-80
право, к м л-сипет пай : 28-83-89
факс: (8352) 28-83-70
бухгалтери: 28-83-64

● **РЕДАКТОР**
В.ФЕДОРОВ

● **НОМЕР ВУЛАВШИ**
Н.ЦАРЫГИНА

● **КАЛ ПЛАВ Щ **
Н.ПЕТРОВА

● **ЭЛЕКТРОН АДРЕС:**
e-mail: tantas@list.ru

● **ТИРАЖ**
1178 экз.

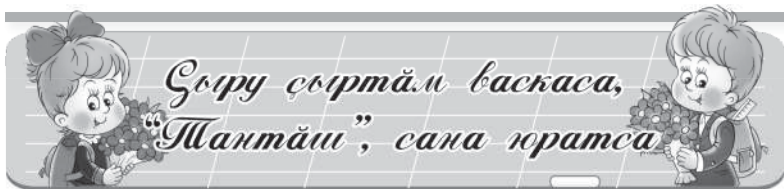
● **ЗАКАЗ**
№ 4433
Пичете раштав уй х н 14-м ш нче ал  пусн .

● **ПИР Н САЙТ:**
www.hypar.ru

Газета «Тант ш» («Ровесник») зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций (Роскомнадзор) – свидетельство о регистрации СМИ ПИ № ТУ21-00306 от 10.12.13 г.

  пал па реклама материал сене пал ртн 

Пичете графикпа 15 сехетре ал  пусмалла, 14 сехет те 00 минутра ал  пусн .



Хёл Мучин керменё мёнлерех?



Сёнё сул ситиччен шутлă кунсем юлчёс. Кашни кётет сак хавасла уява. Ачасем вара уйрамах ана хавас. Вёренекенсем иккёмёш чёреке лайах палласемпе вёслеме тарашни сисенет, библиотекасене васкассё, тёрлё кёнекепе, учебникпе паллашассё. Вёренуре кăшт юлса пыракансене хастарсем яланах пулашма хавас: уроксем хыссан юлса анланман темана сёнёрен пёрле тишкерёссё, пёр-пёрне сёнупе хавхалантарассё. Ара кашни Сёнё сулан хусисене Хёл Мучипе Юр Пикене лайах пёлупе савантарасшанске.

Пур школта та унсар пусне Хёл Мучи мастерскойёсем ёслеме те тытанчёс. Ачасем чараша капарлатма тёрлё тетте асталассё, гирляндасем «сыхассё», «юр пёрчисем» касса каларассё... Кам мён тавать ёнтё. Пёри те ёсёр лармасть.

Шупашкарти 14-мёш кадет школёнчи иккёмёш «В» класс вёренекенёсем те хайне май амартава тухна. Вёсем Хёл Мучи валли кермен асталассё. Кашни ачан хайне май илёртуллё те капар. Сёнё сулан тёп хуси вёсене пёрне те тиркеместех. Мёншён тетёр-и? Ара ачасем тарашни чи пахи-ске кунта.

Халь вара школта чаннипех те хёру ёс вёрет. Ачасем тарашса вёренёссё, пуша вэхат тупсанах «Хёл Мучи мастерскойёне» васкассё. Апла пулсан школти чараш, вёрену пёлёмёсем капартан та капар пулёс.

Калиса ЯКОВЛЕВА,
вёренекен.

Шупашкар,
14-мёш кадет школё.
САНУКЕРЧЕКРЕ: Акă еплерех пулё
Хёл Мучи керменё!

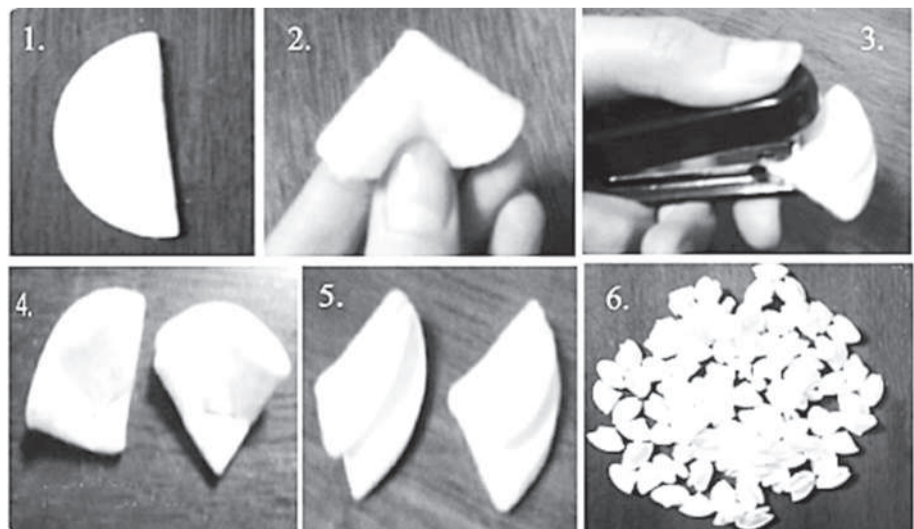
Хёл Мучи Мастерскойё

Шурă пёчёк чараш



Чараш – яланах симёс ларакан илемлё йыващ. Хёлле вал уйрамах вармансемпе парксене капарлатать. Сёнё сул сывхарса килнё май ана кил-суртра та илемлетсе вырнастарассё. Кашни ача хайён пёлёмёнче пёчёк чараш та пулин пултар тесе ёмётленет ахартнех. Чёрё е лавккаран туянна йыващ лартма май килмесен вара ана хамар аллапа асталама пулать! Ун валли шурă тёслё хыта хут, пёр пачка мамак диск, силём, степлер кирлё.

Малтан хыта хутран чараш никёсне конус евёр саварса хатёрлёр. Хёррисене силёмпе сыпастарар. Ун хыссан мамак дисксенчен йыващ «йёпписене» асталар: кашнине малтан сурмалла, унтан тепёр хут иккё хуслатар. Кётессине степлерпа сирёплетёр. Хатёр чараш «йёпписене» никёс сумне аялтан пусласа сёлелле силёмпе йёркипе сыпастарар. Ана тёрлё тёслё йалтарккапа, шарсапа илемлетёр, таррине пёчёк салтар вырнастара. Хайне евёр Сёнё сул йыващси хатёр те! Вал пёлеме уяв сёмё кёртё, сире вара лайах камал-туям парнелё.



«Мулкач валли шурă кёрёк»

Нумаях пулмасть пирён Ишек школёнче Чаваш халах писателёпе Юхма Мишшипе тёлпулу иртрё. Михаил Николаевич – палла сыравса. Вал нумай кёнеке авторё, унан пьесисене театрсенче те лартна.

Тёлпулура писатель хайён пирки нумай каларё. Вал иккёмёш класра вёреннё чухнех савасемпе калавсем, пёчёк пьесасем сырма пусланя.

Эпир хакла ханана питё тимлё итлёрёмёр. Унан кёнекисемпе паллашма вара камалла пулчё. Палла сыравса кёнекесем те парнелерё.

Мана Юхма Мишши «Мулкач валли шурă кёрёк» ятлине пачё. Сав тери савантам унан аппинчен сак чапла парнене илме тивёс пулнишён.

Ульяна АНДРЕЕВА, 4-мёш класс вёренекенё.

Шупашкар районё.

Сунатлă тусамсем, ан шансамар!

Эпир пиллёмёш класра вёренетпёр. Тусла йышпа пуранма та аван, тёрлё ёсё ушканпа тума та хавас.

Вёренекенсем пире сут сунталăка юратма, упрама ханхтарассё. Пёр кунхине Людмила Валериановна Никитина пире хамар тарыхра хёл кашма юлна кайаксене сивё кунсенче йыващ килни синчен анлантарчё. Эпир: «Вёсене сырашсем туса памалла мар-ши?» – терёмёр.

Паня самаха силпе вёстермерёмёр. Тепёр куннех школ умёнчи йыващсем сине хамар асталана сырашсене сакрамар. Сунатлă туссем валли кёрпе, тыра, хёвелсавранаш вярри хурса патамар. Кайаксем нумай та кёттермерёс, апатланма вёссе те килчёс. Эпир вёсене пахса савантамар, ыра ёс тунушён чунтан хёпёртерёмёр. Хамар сут сунталакан чанчан тусёсем пулнишён саванатпяр та, мухтанатпяр та.

Надя ЧАЙКИНА, 5-мёш класс вёренекенё.

Муркаш районё, Сатракасси школё.



Паттара манмащё



Афганистан вёршинче паттарран пуш хуня чаваш каччисенчен пёри – Геннадий Калинин. Вал Шупашкарта сурална, пёрремёш класа Сосновкари школа суреме пулсан вёсен сёмйи Шупашкар районёнчи Чаканар ялне кусса килет. Пулас паттар кунти школта вёренме тытанать. Ишек школёнче аттестат илсе пёлу илсе тухать.

Сара илсе кайсан качча Афганистана лекет. Кунта та вал турё камлёпе ытисенчен уйралса тарать. Кабул хулинче иртнё XI комсомол конференцийён делегачё те пулать. Ун пирки «Служу Советскому Союзу!» телепередачара та катарна. Ана Хёрлё Салтар орденёпе те наградалана. Киле тавранма икё эрне юлсан самракан пурнассё сарамсар таталать. Вал пёр качча душмансенчен хатарать, анчах хай вилмеллех аманать. Сакан хыссан ана Хёрлё Ялав орденёпе чыслассё. Ишекри пёр урама унан ятне паня, Чаканарта пуранна сурт сине мемориал хами сакна. Иртнё сулсенче паттар ашшё пирён школа тёлпулусене суретчё. Шел, вал та пирёнтен ёмёрлехех уйралса кайрё.

Сулленех Гена Калинина асанса раштав уйахёнче Ишек школёнче спорт амартавё иртет. Качал та сак йалана малалла тасас терёс. Чи малтанах школ ачисем

паттар вилтаприйё сине кайса чечек кашалё хучёс. Асла классенчисем Гена Калинин санукерчёкё умёнче хисеплё хурал тачёс. Пуханнисене ёмёр асамран тухайми самракан йамакё Елена Геннадьевна пиччёшё синчен тёлпёнрех каларё. Саван пекех салтак интернационалистсен район канашён правленийён членё Геннадий Леонтьевич Орлов, Ишек ял поселенийён ертуси Анатолий Николаевич Максимов ачасене чанчан патриотсем пулса ситёне чёнсе каларёс. Анатолий Николаевич школа Тав хучёпе чысларё. Марина Валерьевна Кудряшова вожатый Геннадие халалланя савва вуларё. Сак тёлпулава йёркелеме Оксана Алексеевна Гурьянова директор сумё нумай тарашрё.

Спорт залёнче самраксем турник синче туртанчёс, кире пуканё йатрёс, автомат магазинне патрон тултарассипе тупашрёс. Станислав Леонтьевич Антонина Кудряшова, Иван Ивановна Таисия Васильева, Анатолий Николаевич Юлия Александрова пур сёрте те маттур пулчёс.

Паттар салтака чыс туну ситёнекен арушан питех те усалла.

Екатерина ГРИГОРЬЕВА,
кёсён классен вёренекенё.

Шупашкар районё,
Ишек школё.

САНУКЕРЧЕКРЕ: Тёлпулу саманчё.

КОНКУРС

Сўнтереймён чунри пушара...

Чрезвычайла лару-тәру министрствин системинче кәҗал Пушар хуралён султалакә тесе паләртнәччә. Аңа халалласа вара республикара чылай мероприяти, тәрлә конкурс-вайя иртрә. Вёсенчен пәри – «Суләмлә йәркесем» савә конкурсә. Тупашава пурә сәр утмал сәмрәк савәс хутшәнчә. Сәк кунсенче конкурс пәтәмлетәвә тата сәнтерусәсен чыславә МЧС музейәнче иртрә.



Вәл интереслә экскурсион пусланчә. Ачасемпе сәмрәксем пушар хуралә-пе сыхәннә тәрлә пуләмпа паллаш-тарақан экскурсовода кәсәкланса итлерәс. Тәлпулава пухәннисем пушарнәйсен чән-чән каскине, тумтирне, машинине курсә тәләнчәс. Экспонатсемпе паллашнә хысәән пурте чыслава пухәнчәс. Аңа Рәсәей МЧСән республикари тәп тытәмән начальникән тивәсәсене вәхәтләх пурнәсәклан Герман Михайлов полковник усрә.

– Сирән пек маттурсемпе кунта пулма питә хавас әпә. Эсир конкурса хастар хутшәнни, чылай әс килни питә савәнтарчә. Ачасем тәнчери кирлә професисенчен пәринпе кәсәкланни те кәмәллә. Тән, сирән йышра та пулас пушарнәйсемпе сәлавсәсем пур? Хавәр пултарулаха кәтартнәшән пурне те пысәк тав. Сәнтерусәсене чәререн саламлатәп, малашне те савән пек хастар пулар, – хавхалантарчә вәл сәмрәк талантсене.

Залра илемлә кәвә янәрама тытәнчә те поэзире пусласа әнәслә утәмсем тәвакансене пәрин хысәән теприне Дипломпа тата парнепе чысларәс. «Әпә пушарнәй пуләттәм» номинацири әссем уйрәмах чуна пырса тивинине паләртрәс тәресем. Унта шул ачисемпе студентсем вут-сулама хирәс кәрешекәнсен сәмәл мар әсә-хәлне туллин сүтатса панә. Сәк номинацире мала тухаканни – Шупашкарти 1-мәш пусламәш шулта вәренекән Дарья Варнакова. Вәл хәйән «Пушарнәйсем» хайлавне те вуласа пачә.

Кәсән ушкәнри тепәр сәнтерусә – Красноармейски районәнчи Упи шулән вәренекәнә Таня Иванова. Хәрача «Хәрушсәрләх азбуки» номинацире вишсәмәш вярәна тивәсрә.

– Шулта савә конкурсә пирки хыпарласан тәух унта хутшәнас шухәш суралчә. Хайлава хәтәрлесен Галина Аркадьевна класс ертүси тәрәслерә, ун хысәән эфир савва почтапа ятәмәр. Сәнтерусә пуласа әпә өненмен те. Халә питә савәнатәп, – кәмәллән йәл кулат сичә султи хәр пәрчи.

«Пирән ветерансем» номинацире 9-11 классен хушшинче Шупашкар районәнчи Сәньял Покровски шуләнчи Надя Лукьянова хайлавә 1-мәш вярәна тивәсрә. Аңа автор Сәнтәрвәри районәнчи Хуракасси шуләнчи инкекпе сыхәнтарнә.

– Пәррехинче класс сехетәнче Галина Аркадьевна Смирнова Хуракассинчи хәрушә инкек пирки каласа пачә. Вәл ман чуна пырса тиврә, питә шеллерәм пушара пула пурнәсран ытла та ир уйрәлса кайнә ачасемпе вәренекәнсене. Саввама та сәк темәпах сыхәнтарса сәрас терәм – ун пирки чылай статья тишкертәм, нумай шухәшларәм... – каласа пачә конкурсене тәтәшах хутшәнаканскер. «Пушар – чунра» хайлава пухәннисем те хумханса итлерәс.

Сире те, хаклә вулаканәмәрсем, сәмрәк автор Надя Лукьянова сәввипе паллашма сәнетпәр.

Пушар – чунра

Чүк уйхә, сәват сив сүмәр.
Шәпәртатат кәрхи кушсуль...
Шулта концерт, хаваслә туйәм,
Пит вәрәм пулеччә кун-сул...
Шул ачисем хавас юрласәсә
Пурнәсра курмалли чылай...
Хуракасси...әх, уявласәсә...
«Ман пурнәсәм, иртсе ан кай!»
Уявчә... Пәтәмпех аванчә...
Сасартәк тәтәм алакрән...
Ачи-пәчи питә нумайччә...
Ав, авәтәтә «хәрлә автан»...
Сәв кунхине пирән команда
Яланхи пек хавас, хастар...
Пушарпа кәрешмешкән хәтәр!
Ах, сәк хыпар, усал хыпар...
Ак ситрәмәр шул тәлнелле,
Йәлтах, ав, сулама әшәнчә!
Йәрет те хуйхәрәтә чәре...
Шула кәме май сук, тәнчә!
Вәсем пурте пәр шухәшпа
Савәннәччә: «Ыран шула...
Киле килсәсән аннене
Савәнтарәттәм «пиллөкпә»...
Аңах пушар – усал тәшман,
Вәл никама та уйәрман!

Унән вәри суначә сичне
Юласәсә сәләхсәр чунсем...

Вәхәт чылай иртрә, аңах
Хуйхәрәтә чунәм вәйләрах...
Ыйха путсәсән, кәсхине
Пушар пек, манән тәләкрә:
Сунатә халә те Хуракасси...
Халә те «хәрлә автан» сәсси...
Кәрәс тетәп шул пүләмне,
Чупатәп васкаса, хәрсе!
Сумрах ача сәсси, сумрах,
Чәнет вәл пулашма часрах...
Әп тупрәм пек сәв пеккене,
Иккән утаттәмәр пәрле...
Ачам калатә йәре-йәре:
– Тавах, сәлавсәм, тав сире!
Аңах пымастәп сирәнпе...
Кунтах манән атте-анне...
Чи сывәх юлташсем кәтең!
Пымастәп! Эсир кайәр сәсә!
Вәрантәм... Сунмасть нимән те,
Сумра сук тәләкрә пеккә...
Темисә сул пушар чунра...
Сук! Сунтерме май сук аңа!

Нина ЦАРЫГИНА.

Эфир пурте асамсәсем



Нумаях пулмасть Республикари ачасемпе сәмрәксен вулавәшәнчә «Сире юратса, ачасем» ятпа хавасләх усланки иртрә. Аңа Валентина Семеновна Чаплина савәс, сывравсә тата драматург суралнәранпа 95 сул ситнине халалланә. Мероприяти «Ромашка» 151-мәш ача садне сүрекәнсем хутшәнчәс.

Валентина Семеновна 1921 сулхи раштав уйхән 10-мәшәнчә Брянск хулинче суралнә. Тәван сәршывән Аслә вәрси пуслансан 19 султи пике амәшәпе пәрле Шупашкарти тәванә патне кушса килнә. Вәсем кайсанах тәван килне фашист фугасә тәп тунә, сәпла Чаплинсем Шупашкартах пурәнма юлнә. 1943 султа Валентина Чаваш патшаләх ял хушәләх академийәнчен вәренсе тухнә. «Советская Чувашия» хаһат редакцийәнчә әсләнә. 1947 султа Чаваш АССРән Халәх пултарулаһ суртәнчи театр студийәнчә пәлү илнә.

1939 султа «Брянский рабочий» хаһатра унән «Наш Октябрь» сәвви пичетленнә. Каярах вара Валентина Семеновна ачасем сичнен тата ачасем валли /тусләх, кил,

вәренү, вәйәсем т.ыт. те/ сәрма пусланә. Вәл пәчәккисене валли «Присмотриси и разгляди-ка», «А что это такое?» телекәларәмсем тата «Кот Вездеход и бабушка Валя» радиокаларәм ертсе пынә.

Валентина Чаплинән сәкнашкәл пултарулаһ та пур – сүт сәнталакпа тата ун сичнен каласәсси. Унән «Своими глазами» сәввине итленә май шул сулне ситмен ачасем султалак вәхәсәсен уйрәмләхәсене пәлчәс.

Мероприяти ертүси ачасем валли асамлә арча та хәтәрленә. Унта тәрлә тәслә пурә, кәранташсем, хачә, хутсем, үкәрчәксем упранасәсә. Укәрәс, касса кәларас тата әсталас пулсан эфир пурте асамсәсем. Часах пирән пата Сәнә сул ситә-сәкә. Ачасем илемлә савәсем итлерәс, вәйәсене хутшәнчәс.

Мероприяти вәсләннә май ачасем Валентина Чаплинә «Зеленый патруль», «Счастливей день», «О маленьких волшебниках и Петькиных друзьях», «Дети» тата ытти кәнекипе паллашрәс.

Татьяна ФЕДОРОВА.

Курса савантамар, тёлентёмёр

Кăсалхи юпа уйăхенче пирен тѣп хуламарта Чулхулари Евгений Евстигнеев ячеллѣ театр училищин студентсем хайсен пултарулахне катартрѣс. Вѣсем Г.-Х.Андерсенан "Стойкий оловянный солдатик" тата Самуил Маршакан "Теремок" юмахѣсене илсе килнѣ.



«Теремок» пьеса-юмахра таваттамѣш курс студентсем "чѣрѣ планпа" тухса вылясѣ тата пуканесене выляттарасѣ. Саванпа та Пукане театрѣнче ялан курма ханăхна ширма сук. Ун выранне сцена синче пысăк Катемпи вырнаштарна. Самраксем хавасла юра-кѣвѣ семмипе тухсанах, въл вăхатлаха "чѣрелет". Унан алли-ури те, шлепке тăханна "пусѣ" те пур иккен. Анчах ку "чѣрелѣ" нумайлаха мар... Малалла ѣс-пус Катемпин тумѣ синче тата кѣсийсенче пулса иртет. Вăхатан-вăхатан хѣрсен тутăрѣсем те хайне майла "ширма" пуласѣ. Ун пек чухне сăнарсем саван пек сѣскеллѣ лаптăкра та "сѣресѣ". Катемпин кашни кѣсий кунта – пуранмалли пѣлмѣн пѣр чѣречи. Сакан пек икѣ пѣлѣмре Шăши, Шапа, Автан, Чѣрѣп туслан пурнасѣ. Анчах танăслăха хапсанакан та пурске! Пѣри – ялан высă, тепри – чеескер, "урăххин аллипе кăвар туртакан", висѣмѣшѣ вара – айван... Апла пулин те, яланхи пекех, ку юмахра та ыри усала сѣнтерет. Спектакле Ольга Шилова режиссер ѣлтах сѣнелле, питѣ анăслă лартна. Ана терлѣ ѣсѣмри куракан та пăхма пултарать. Въл пуриншѣн те анланмалла тата питѣ кулашла! Ольга Дмитриевна унчен те сак спектакле маларах вѣреннѣ студентсемпе лартна. Ун чухне те унан ѣсѣ анăсна. Хальхи самраксемпе те въл питѣ кăмăлла пулинне палартрѣ.

Декораципе пуканисене Наталья Симакова ѣнерсѣ шухăшласа каларна. Въл ертсе пынипе пуканисене тата терлѣ бутафорие студентсем хайсен аллипе асталана. Юрри-кѣввине Альбина Шестакова ѣркеленѣ. Пулас артистсем чан-чан асасем пекех пуканесене "чун кѣртме" пултарчѣс. Уйрамах, Анастасия Батяева /Шăши/, Ксения Кошелева /Шапа/, Даниэль Черемных /Автан/, Андрей Семенов /Кашкăр/ ыра сăмаха тивѣс. Владимир Веденский /Чѣрѣп/, Виктория Швецова /Тилѣ/, Максим Гольянов /Упа/, Василиса Се-

менова тата Айгуль Зимина /ертсе пыракансем/ питѣ пултарулла. Тав самăхѣ вѣсене, пирен куракансене савантарнашан. Спектакль пусланса мѣн вѣснѣ ситиченех кашнин питѣнчен ѣл! кула каймарѣ. Чаннипех "Теремок" курса савантамар, тѣлентѣмѣр!

Чăваш патшалăх пукане театрѣн артистки Ольга Тарасова спектакль пирки хайѣн шухăшне пѣлтерчѣ:

– Эх, Керменке-Кермен сурт!.. Камха, Кермен суртра пуранат?.. Чаннипех пурăнасѣ, пур пек куранни мар кунта, пуранна пек катартни те мар. Салла Евгений Евстигнеев ячеллѣ театр училищин артистѣсем, эпир сире ѣнентѣмѣр. Мѣншѣн тесен пире ѣнертерѣр. Керменкере чан-чан пѣчѣк чѣрчунсем хайсен терлѣ кăмăлѣпе тата ѣсѣ-хѣлѣпе пулсан та. Кашни артист хайѣн сăнарѣ валли уйрам сăра тупна. Выляна чухне пѣр-пѣрне туясси вара чи сѣллѣ шайра. Тѣрессипе сиссе те юлаймарамар, ку хупса иличен спектакль иртсе те кайрѣ. Лартăма илемлетнѣ сѣрте ытлашши нимех те сук. Мѣн пурри вара пурте хутшăнать-пулашать... Мѣн калам? Матурсем! Анасѣ сире малашнехи ѣсѣрте, чи кирли – эсир хăвăr мѣн шыранине тупна, сирте пурри – хѣрѣлѣх ан иксѣлтѣр. Спектакль вăхатѣнче савна туйса сирѣн ваййăрпа питѣ савантамар. Тем пысăкăш тав!

Чулхулари Евгений Евстигнеев ячеллѣ театр училищин Вѣренѣ театрѣ /курсан илемлѣх ертѣси – О. Д. Шилова, класс ертѣси – А. Е. Комракова/ Чăваш Республикнн култура министрствин Тав сывăвне, Шупашкарта урăхларах куракан валли ирттерекен "Пѣр пек пулма пире кирлех те мар" Пѣтѣм тѣнчери 4-мѣш фестиваль-форум Дипломне тивѣснѣ.

Сак пултарулла ушкан вѣренекен Чулхулари театр училищипе те кăштах паллаштарас килет. Училище хайѣн кун-сулне 1918 султа пусланă. Анчах унан ячѣ терлѣ вăхатра терлѣрен пулна. Чи малтанах ана, хулари театрта

Драма студийѣ тесе ѣркеленѣскере, палла театр деятелѣ Н.Д.Лебедев ертсе пына. Вѣрентекенѣсем сак театрти пултарулла артистсемех пулна. Тавата султан Студи уйрам сурта кусна та "Чулхулари патшалăх театр техникумѣ" пулса танă. 1923 султан ана директор пулса Г.А.Яворский ертсе пыма тытанă. 1929 султанпа въл – Чулхулари музыкапа театр техникумѣ. 1937 султанпа – Театр училищи. Вăрса пуслансан училищѣне вăхатлаха хупна.

Въл 1918-1941 сулсенче Чулхула тата сѣршыври чылай театр труппине хай вѣрентсе каларна артистсемпе пуялтанă. Сав шутра пирен ентешсем те пур. Акă, Чăваш АССР халăх артистки Мария Матвеевна Тихонова-Стасенко. Въл Хусанта сурална, анчах хамăr республикари Сѣнтѣрвărри хулинче ѣссе ситѣннѣ. Чулхулари музыкапа театр техникумѣнчен 1930 султа "драма артистѣ" пулса вѣренсе тухна. 1930-32 сулсенче Чулхулари Ача-пăча театрѣнче, 1932-65 сулсенче Шупашкарти Вырăс драма театрѣнче вай хунă. Икѣсѣр ытла сăнар калăпласа сценан чи пысăк асти пулса танă. Въл саван пекех Чăваш ача-пăча театрѣн вырăс труппине /1932-33, 1957-59с.с./ те кăсăклă сăнар сахал мар выляна. 1940-50-мѣш сулсенче Шупашкар хулин Пионерсен керменѣн ачасен драма коллективне ертсе пына. Унан чи пултарулла вѣренекенсенчен пѣри – Чăваш АССР халăх артистки Галина Тимофеевна Мадеева.

Сѣнтѣрвărри районне кѣрекен Щамал ялѣнче суралса ѣснѣ Александр Алексеевич Осипов /1912-1941с.с./ артист тата режиссер 78 сул каялла салла сыврса хăварна: "... Сулла пирен яла Чăваш патшалăх академи драма театрѣ спектакль катартма килнѣчѣ. Эпѣ ун чухне Кирилл Егоров артистпа паллашарăм. Кирилл Егорович мана хайсен театрѣнче Драма студийѣ ѣсленине пѣлтерчѣ. Сак тѣлпулу хысăсан манан унта вѣренме кѣрес ѣмѣт суралчѣ.

1929 сулхи кѣркунне эпѣ Чăваш патшалăх театр студине кѣме экзамен анăслă тытрам. Султалăк вѣренсен, ман татах та сак специальносѣпе анлăрах пѣлѣ илес килчѣ. Вара, 1930 султан Чулхулари музыкапа театр техникумне инструктор тата педагогика уйрамѣн режиссура класѣнче вѣренме пуларам. Пирѣн класа РСФСР тава тивѣслѣ артистѣ Н.А.Левкоев ертсе пыратчѣ".

Унта вѣреннѣ вăхатрах въл Чăваш патшалăх академи драма театрѣнче 1933 тата 1934 сулсенче артист пулса икшер уйăх, 1935 султа режиссер ассистенчѣ ѣсѣнче тавата уйăх, Чулхулари Ача-пăча театрѣнче 1934 султа сичѣ уйăх тата Чулхула обласѣнчи драма театрѣнче 1935 султа икѣ уйăх артистра ѣсленѣ. 1935-37 сулсенче Хѣрлѣ Сăрта пулна. 1938-39 сулсенче Етѣрне хулинче вырнасна 3-мѣш Чăваш патшалăх колхоз театрѣн илемлѣх ертѣси пулна, чылай спектакль лартна. Анчах сак пултарулла самрак хаяр вăрса тухса кайна та унта хыпарсăр сухална...

Вăхат иртнѣ май Чулхулари драма театрѣнче тата филармонире каллех театр студийѣсем ѣркеленнѣ. Вѣсен-



че унчен Театр училищинче ѣсленѣ преподавательсемех вѣрентнѣ. 1946 султа Театр училищин алăкѣ каллех усална. 1952 сул тѣлне кунта 21 каларам пулна, пурѣ 289 сын вѣренсе тухна. Въл шутра – драма тата эстрада актерѣ, телевидени тата театр режиссерѣ, драма кружокѣн ертѣси. 1952 султа Училище каллех хупаннăран кашни театрта сѣнѣрен Студи ѣслеме пуланă. Вѣсенче малтанхи пекех Театр училищин вѣрентекенѣсем тăрашна. 1961 султа Театр училищи сѣнѣрен хай ѣснѣ пуланă. Унченхи уйрамсем пурте сыхланса юлна. Сѣнелѣхрен пѣри кунта – "Пукане театрѣн артистѣ" пулма вѣрентме тытанни. Халѣ сак уйрамран вѣренсе тухна ентешсемпе те мухтанма пултаратпăр. Акă, Сергей Иванович Ерофеев – 1976 султа Сѣнѣ Шупашкарта суралнаскер, Чулхулари театр училищинче 1993-99 сулсенче вѣреннѣ. 1994-96 сулсенче Сăрта пулна. Халѣ 1999 султанпа Владимир хулинчи пукане театрѣнче артист пулса ѣслет, режиссер тивѣснѣ пурнасласа спектакль те лартать. Усленѣ хушăрах Санкт-Петербургри Патшалăх театр искусствин академийѣнче 2006 султа актер тата режиссура енѣпе аслă пѣлѣ илнѣ. Шупашкарта 1986 султа сурална Андрей Александрович Васильев та Чулхулари театр училищинче актер асталăхѣ енѣпе 2003-2007 сулсенче пѣлѣ пухна. 2007 султанпа Вологда хулинчи "Теремок" пукане театрѣнче артист пулса вай хурать. Андрей – Чăваш Республикнн тава тивѣслѣ артистѣ, Александр Галин юрăсăн ывăлѣ.

Чулхулари театр училищи Фигнер урамѣнчи 3-мѣш "а" суртра, студентсен пѣрремѣш театрѣ – Вѣренѣ театрѣ Пысăк Покровски урамѣнчи 4-мѣш "А" суртра вырнасна. Юлашки сулсенче Вѣренѣ театрѣн гастролѣсен сѣрес маршрутѣ самаях нумайланă. Студентсем Пѣтѣм тѣнчери тата Раçсѣйри терлѣ фестивале хутшăнасѣс.

Училище вара 1918 султанпа паянхи кунчен икѣ пин ытла специалист /въл шутра – бутафорсем, ѣнерсѣ-декораторсем тата балет, драма, пукане театрѣн артистѣсем/ вѣрентсе хатѣрленѣ. Саван пекех въл Чулхула тата сав обласри пултарулах ушканѣсене те пысăк пулашу кѣрет.

Геннадий КИРИЛЛОВ, ЧР тава тивѣслѣ артистѣ.
САНЎКЕРЧѣКСЕНЧЕ: "Теремок" спектакльте вылякансемпе вѣсене вѣрентекенсем Шупашкарта. 2016 сул; С.И.Ерофеев артист тата режиссер.

Пирёшти нуль... Шайна

Анне сана сүпәрлать,
Апла сана юратать.
Ан кулян-ха пит, анне.
Куçсуль курар мар санне.

Ай, анне, анне, анне...
Вал пулинччә яланах.
Туртанатан ун патне
Эс тәнче курсассанах.

Анне сана суратсан
Сан синчен сөс шуһашлать.
Хәш чух ыйһа пусмасан
Шурәмпүс та вал курать.

Пёчкәк чух эс сас парсан
Сан патна чупса пырать,
Сөмсә аллипе тытса
Кәкәр сүмне сүпәрлать.

Кәшт үссөнөх тус патне
Чупса тухсан урама
Кантәкрән куç хәррипе
Курсах тәрәтәт вал сана.

Вайяра кәшт таканса
Пёр-ик куçсуль кәларсан,
Вал тўрех асархаса
Пуләшатъ сана ялан.

Хөрхенет анне чунтан,
Кирлә чухне хўтәлет.
Вёсертмәсәрех куçран
Сапла сана үстерет.

Ҷавра сәкәр

Сәкәрпала эпә тутә,
Сәкәрпа эпә пуян!
Сәтел сүнчә сәкәр пултәр –
Пурәнәтпәр-ха, тәван.

Мән авалтан чәвашсен
Пулнә сәпларах йәла:
Чәваш килне сын килсен
Кәтсе илнә сәкәрпа.

Сәвра сәкәр чи хакли,
Чи асли сәк тәнчере.
Кәмакаран тин тухни
Илёртет хай шәршипе.

Мән пёчкәрен аставатәп
Анне чуста сәрнине,
Юратса сәвралатса та
Кәмакана хунине.

Пиçсе ситсен сәкәр шәрши
Сарәлатчә аш пўртре.
Сәв сәкәртан тутләраххи
Пулайман та тәнчере.

Хуть әста эсә кайсассән
Ил-ха пёрле сәкәрне.
Кирек кам та тутансассән
Пёлтәр унән тутине.

Юрий ПЕТРОВ-САТУС.

Шупашкар.

Тәван кәтес

Тәван кәтес – ачаләх өнә,
Сәршыв тәпрәнчәкә эс ман.
Кунта ачаләхәм вай илнә,
Сәмрәкләхра пуса усман.
Тәван кәтес сүл-йөр кәтартрә
Сәршывәма чунтан савма.
Хастарләха манра вәратрә
Ес сынни пулса утма.
Тәван сәршыв санпа телейлә.
Санра – сунат, вай, пархатар.
Сурхи кун пек эсә илемлә.
Эс – чи хакли, пёрле утар!

Светлана ЕФИМОВА.

Шупашкар,
1-мәш пуçламәш школ.

Самолет пек кёрлесе
Вёсәе килчә пёр шайна.
«Мёскер пулчә ку?» – тесе
Тәрса юлтәм теләнсе.

Тәхәннә хай пит шукаль,
Сәиесшән тата кукаль.
Симёс атлас кәпепе,
Мухтанатъ илемәпе.

Тухса каймасть пўлёмрен,
Килнә нуль-ха витерен.
Шикленетәп чөререн
Тёрлә чир-чёр ересрен.

Вал сўрет чир-чёр сапса,
Апат-симёсе пәсса.
Кураймастәп эп әна,
Кирлә мар пире шайна.

Канма вьртсан касура
Явәнәт халь ман тавра,
Сасси унән хәлхара,
Ячә ун – вәрәмтуна.

Сәхса илсен аләран
Эп әнлантәм пит кайран –
Йынәшатъ вал хәлхаран,
Юн илесшән-сәе манран.



© **Кристина ВАСИЛЬЕВА**
(Елчәк районә, Аслә Таяпа) *ўкерчәкә.*

Анне

Анне мана юратать,
Чёрси сүнчә сиктерет.
Юрә юрласа парать,
Каласма та вёрентет.

Ләпкән кәна ачашлатъ,
Сывәрма вал вьрттарать,
Тёрлөрөн юмах калать,
Тутлә теләксем сунать.

Ал ёсне хәнәхтарать,
Усәллә канаш парать.
Сын пулса үссе ситсен
Савәнәт чун-чөререн.

Тайма пуç сана, анне,
Йышәнсам манран парне.
Ан пәл эсә чир мәнне,
Ан ватәлсам ёмёрне.

Турә патәр сывләхне
Аннен сәпәс кәмәллне.
Унән ыра сәнарне
Манас марччә ёмёрне.

Валентина ХРИСТОФОРОВА.

Вәрмар районә,
Тупах.



© **Кристина ВАСИЛЬЕВА**
(Елчәк районә, Аслә Таяпа) *ўкерчәкә.*

Мана йәмәк вәрәтәт:
Тухса пәх-ха урама,
Унта юр йәлтәртәтәт,
Атя пёрле выляма!

Егор АНТОНОВ,
2-мәш класс.

Хәл пусланчә!
Ярәнар-и?
Кәшт канар та
Кәшт выляр-и?
Ярәнәтпәр сүнапа,
Ярәнәтпәр йәлтөрпе,
Ярәнәтпәр конькипе
Хәл пусланса килнипе!

Аделия ИВАНОВА,
2-мәш класс.

Шурә юрә сүрә-сүрә,
Хәл пусланнине пёлтөрчә.
Ванюк хәвәрт тумланса
Тухрә ирпе урама.
Унта туссем әна кәтәсчә:
Кам сүнапа, кам йәлтөрпе.
Тәвайкинчен сил пек вёсәсчә
Киленсе хәл илемәпе.

Даниил ДАНИЛОВ,
2-мәш класс.

Акә хәл те пусланатъ,
Хурт-кәпшанкә та таратъ.
Атя, Ванюк, урама!
Ёнтә тумсар ан выля.
Тулта сивә чөпәтет,
Ашә тәхәнма хистет.
Ситрә хәл пирән патә –
Савәнәтпәр, тупата!

Олег МИТРОФАНОВ,
2-мәш класс.

Кёркунне те иртсе кайрә,
Кайәксене хәваларә.
Йывәссем сурччен канәсчә,
Чөрчунсем те сывәраçсә.
Шур юр пёрчисем вёсәсчә,
Сөр сине вёсем ўкәсчә.
Ачасем урамра вылясчә,
Конькипе те ярәнаçсә.

Мария ПЕТРОВА,
2-мәш класс.

Канаш районә,
Катек школә.

Наян кушак

Халап!

Те ялта, те хуларә
Пурәннә тет пёр кушак.
Хай пит самәр, мәнтаркка,
Наянка та кутәнкка.
Пўрт тулли шәши чупать,
Кушак пёрмай сывәрәтъ.
Хуса тарәхсах каять.
Тытрә те вал кушака
Ячә килтен кәларса.
Эрне иртет, иккә те...
Таврәнәт кушак киле.
– Каçарсам, мана, хуса.
Йывәр килсәр пурәнма.
Ўлём итлөп эп сана.
Халь кушак наянланмасть,
Пёртте вал ахаль лармасть.
Ваттисем каланә пек –
Нуша кулач ситерет.

Виктория ШАКМАКОВА,
4-мәш класс.

Куляннә куян

Халап!

Пёррехинче ирхине
Тухнә куян пахчине.
Хай тәрәтәт пит теләнсе:
Кишөр йәранә сүнчә
Ситенәсчә банансем.
Пальма синчи Упәте
Ячә хытгән кәшкәрса:
«Тухса кай, Куян, кунтан!

Эпә пурәнәп кунта!»
Куян кайрә кулянса,
Унтан ячә макәрса:
«Тәрса юлтәм урамра.
Ман епле пурәнмалла?»
Сәк патшаләхән хуци –
Куракән Шурә чөппи
Илтет сәк пәтәрмаха,
Кушаксем яратъ унта.
Тухса тарчә Упәте.
Куян таврәнчә килне.
Чән патша сапла пулатъ –
Хайән халәхне упратъ.

Ангелина МЫШКИНА,
4-мәш класс.

Комсомольски районә,
Шурут школә



© **Ксюша КОШЕЛЕВА**
(Йёпреç районә, Сәкаләх) *ўкерчәкә.*

«Пирён ачалăха вăрҗă нуша кўчё»

«ЁҢ Ңынна илем кўрет», – тенё ваттисем. Ёҗре – пурнăҗ тупсăмё. Мён авалах җапла пулнă, малалла та пулё. Кашни җынна эфир вăл мёнле ёҗленине кура хаклатпăр. Ңанă тавăрса Ырми-канми тăрăшакан җын яланах хисепре пулнă.

2016 җула Чăваш Республикинче ЁҢ Ңыннин җулталăкё тесе палăртнă. Тăрăшакан җынна тимлех уйăрни питё лайăх тесе шултатп. Унсăр пуҗе җак җулталăка халалланă мероприягисем җамрăк арăва ёҗе хисеплеме тата юратма та вёрентёҗ.

Хёрлё Чутай районёнче ёҗпе чапа тухнисем нумай. Манан вара сире Мишеркасси тăрăхёнчи хисеплё, сумлă, ыра тата маттур җынпа паллаштарас килет. Вăл – Иван Яковлевич Вазяков.

Иван Яковлевич – историк, краевед, тёпчевҗё. Вăл нумай сул шулта учитель, «Хёлхем» хаҗат редакторё пулнă. Мишеркасси шулён музейне те валах пуҗарса янă. Ачасене таран пёлў парас тесе тўре кăмалпа вай хунишён «Чăваш АССРён тава тивёҗлё учителё» ят панă. Ана ялта пурăнакансем пурте хисеплеҗҗё.

Ңичёмёш класан ертўҗи пулнă май ачасемпе Иван Яковлевичла унан ма-шăрё, Надежда Александровна, патне кайкаласах тăратпăр. Вёсем пире хаваспах кётсе илеҗҗё. Конкурса хутшанма пёр-пёр материал, шул е ял историйё, тёрлё сăнукерчёк кирлё пулсан яланах пулăшма хатёр.

Иван Яковлевичан пурнăҗё җамалах пулман. Вăрҗă җулёсене вăл лайăх аста-

вать. Вёсем җемьере пиллёкён ўснё. Ашшёне вăрҗа илсе кайнă. Пётём йывар-лах амашё җине тиеннё. Мён вай җитнё таран ачасем амашне пулăшма тăрăшнă: җёрё-җёрёпе кёнчеле арланă, пир тёртнё, вăрмантан җунашкасемпе вутă турттарнă. 1944 җулхи пуш уйăхёнче ашшё, Яков Дмитриевич Вазяков, вăрҗара вилни җинчен хут килнё.

– Ңав сулхине выслăх пусланчё. Мён кăна җимен-ши ун җухне: шёшкё кăчки, юман йёкелё, ана җине юлнă җёрулми крахмалё. Ёне пуррипе кăна җаланса юлтăмăр. Пирён ачалăха вăрҗă нуша, хён-асап кўчё. Атте ашшине туяймарăмăр, тутлă апат җисе тата выляса-кулса кураймарăмăр. Пилёк ачана ура җине тăратса пурнăҗ сулё җине каларчё пирён анне – салтак арăмё Акулина Степановна Вазякова. Ана панă наградасене – «1941-1945 җулсенчи Тăван җёршыван Аслă вăрҗи вăхатёнче хастар ёҗслёнёшён», «ЁҢ фронтён участникне» медальсене – типтерлён упратп. Апла пулсан Аслă Ңёнтерўре пирён җемьен тўпи те пур, – тет Иван Яковлевич.

Ңёр җинче темён тёрлё профессии те пур: агроном, летчик, җакър пёҗерекен, ёне савакан, юрă җыракан, җёр сухалакан,



сутуҗă, савăҗ, пулăҗ, строитель... Паллах, пур профессии те лайăх, пурте кирлё. Кирек епле ёҗе те җамал е йывар тесе хаклама җук. Чи кирли – ана юратса, кăмалласа пурнăҗламалла. Юратнă ёҗ йывар пулсан та ана тума лайăх, юратманни җамал пулсан та ун патне алă пымасть. «Юратнă ёҗ ниҳсан ывантармасть», – тенё чăваш поэчё Петёр Эйзин.

Хăвна ёҗре тупни – чи пысăк телейсенчен пёри. Вăл пурнăҗ пуранма вёреннипе танах.

Манан класри ачасенчен ытларахшё Иван Яковлевич Вазяков пек учителёте тăрăшасшан. Иван Яковлевич яланах пысăк хисепре пулнă. Вăл вайне, пёлёвне, вăхатне шеллемесёр ачасене чун-чёре ашшине панă. Ас пухса пёлёве ўстерме пулăшнисёр пуҗне учитель пурнăҗсан анлă сулё җине тухма җунат хушса панă. Ун

патне йывар самантсенче пулăшу ыйтма пынă. Вăл хайён предметне лайăх пёлнипе кăна җырлахман, ачасене ёҗсен те ыра кăмаллă, сăпайлă, анлă тавракурăмлă пулма ханăхтарнă. Халё те Иван Яковлевич вёрентесе каларнă ачасем юратнă учителё таташах ырапа аса илеҗҗё.

«Кайăк хитре тёкёпе, этем хитре ёҗҗёпе», – теҗҗё халăхра. Тёрёсех каласҗё. Мишеркасси ялён чаплă та мухтавлă җынни хастар ёҗслени сая кайман – тăван ял, шул, район малалла та аталантър тесе вăл нумай вай хунă. Иван Яковлевич пек җынсенчен пирён тёслех илмелле, вёсене хисеплемелле, вёсемпе мухтанмалла.

Светлана ХРАМОВА,
вёрентекен.

Хёрлё Чутай районё,
Мишеркасси шулё.

Саванăҗ чечекё

Юла

Санюк пёчёк җухне йывар җирпе самай нушаланнă хыҗҗан су-сърланса юлнă. Тулта җанталăк кăштах амарлансанах унан урисем сурма тытаннă. Тантăшёсем ашă җумър хыҗҗан урамри кўлленчёксем тăрăх шуйханса җупнине, вёсем хаваслă кулса җўренине хёрача җўречерен куҗсул витёр пăхса ларнă. Хаш җухне хайне йа-патас тёллеве юрă юрласа илнё. Вăл та пулин хурлăхлă янăранă.

Амашё хёрён пурнăҗне саванăҗ кўрес тесе пўрт тулли чечек ўстернё. Вёсен куршакёсем кашни җўрече анинче те, сётел җинче те ларнă. Ёҗрен тавранны җух җула май вăл каллех чечексем сутакан лавккана кёнё, ытараймасёр җав тери хитре эрешлё пёр чечек куршакё туяннă. Унта тăпра тултарса вăхатлăха җўрече ани җине вырнаҗтарнă.

Хёрача яланхиллех җўрече уҗса урамалла кулянса пăхса ларнă. Тулта паян җаварттаракан җиллё җанталăк хуҗаланнă, Санюкан урисем иртенлех ыратнă. Вайлă җил кайăксене те вёҗме җармантарнă, җиле парантарса вёсем сывлăша аран-аран җёкленнё.

– Мёншён җав териех телейсёр-ши эпё? Нивушлё ниҳаҗан та тантăшсемпе тан утса-чупса җўреймёп? Мана никам та пулăшаймё-ши вара?

– Эпё сана пулăшатп!

– Нимён те анланаймаҗтăп, кам эсё? Кам мана пулăшасшан?

– Ку эпё, сывлăх кайăкё, – тесе пёр

пёчёк хитре кайăк Санюксен җурчё умёнче ўсекен чие туратти җине вёҗсе килсе ларчё те илемлё юрă җарантарма пусларё. Тем хушара җил шавё ланчё, пёчёк кайăкан илемлё юрри таврана саланчё.

– Ңуркунне эпё сирён пахчари тёмсем хушшине йава җаваратп, хёл кашма вара туссемпе кантара вёҗсе каятпăр. Эпё хурлăхлă юрусене илтнё хыҗҗан сана пулăшас терём. Эсё чечексем юратнине пёлётп. Кантартă пуранакан саванăҗ кайăкёсене санан хурлăхлă юрусем пирки каласа патам. Вёсем ниҳаҗан та кулянмаҗҗё, кулянакан җынсем җёр җинче ан пултър тесе кунён-җёрён саванăҗ юрри янратаҗҗё. Вёсем сана пулăшма шултарёҗ, манран сан валли тёлёнмелле чечек вăрри, саванăҗ чечекён вăррине парса ячёҗ, – тесе кайăк Санюк умёнче ларакан чечек куршакё җине пёртен-пёр сарă-хамър вăрă пăрахса парать.

– Ан җухат, упра! Никама та ан кăтарт, җийёнчех җёр ашне чавса хур! Лайăх пăх! – тесе кайăк пахчана пăр! та пăр! вёҗсе кайрё.

– Нимён те анланмаҗтăп, тёлёк-ши е чан ку? – хёрача хай умёнчи җўлмек җине куҗне саттарса пăхса илчё.

– Тёлёк мар пулас, ку тем тесен те чечек вăрриех... – тесе сарă-хамър җаврашкана асърханса алла илчё те:

– Чим-ха, мён терё мана кайăк, җийёнчех лартма хушрё пулас.



Талина ЗОМОВА

– Ан кулян, тăрăшса пăхăп, – тесе хёрача чечек куршакне йатса пăхать, ытлашши йываррах мар.

– Анне! Чечек хайне пахчана илсе тухма ыйтать.

Хёрён сассипе амашё җупса килет, иккёшё чечек куршакне пахчана асърханса йатса тухаҗҗё. Санюк урисем аран-аран шуларса пырать пулин те аллине чечек куршакёнчен вёҗертмест.

Чечек тёмне пахчана хёвеллё вырăна майлаштарса лартрёҗ тет.

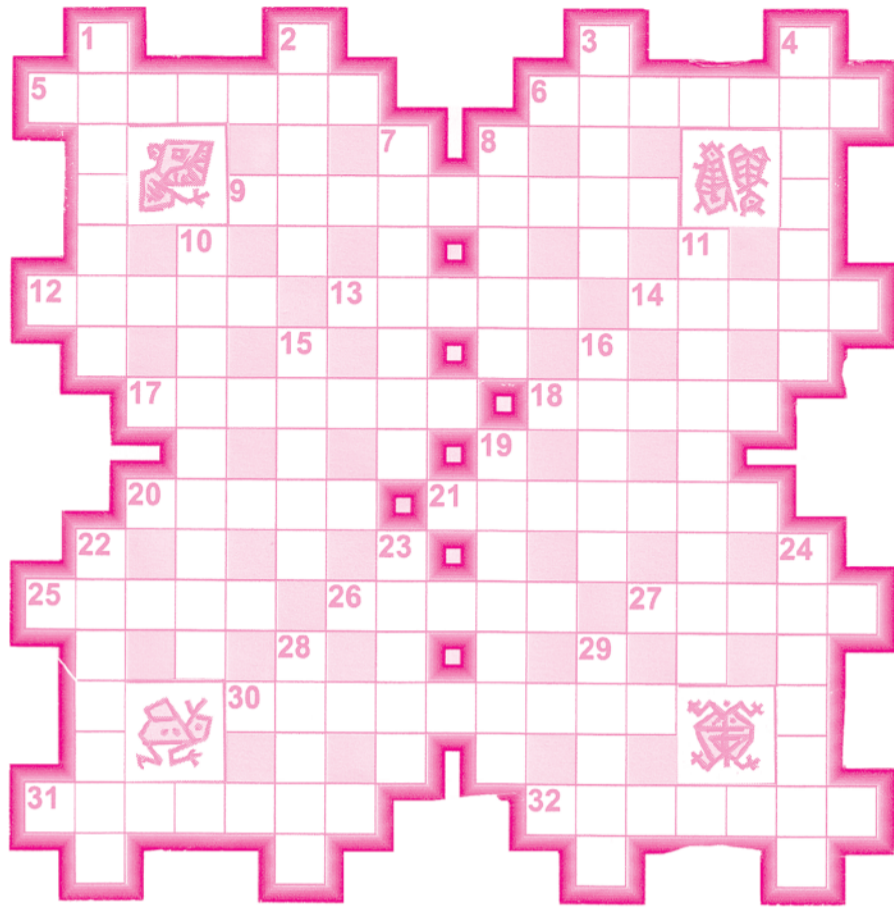
– Санюк, эсё мана куллен шаварма манса ан кай!

Санюк кашни кун ыратнине җатса пахчана чечек шаварма җўрерё. Хёвел ашшипе, җёр хавачёпе, хёрача юратавёпе чечек тёмми вай илсе аталанчё, чечек җине чечек җурса таврана ыра шăршă сапаларё. Асамлă саванăҗ чечекёпе юнашар пахчари ытти ўсен-таран шăрши Санюка сывалма пулăшать. Ку чечек чаннипех те асамлă пулнă, тёрлё җир-чёрпе нушаланакан җылай җынна пулăшнă. Санюк та пёр кунхине урисем сахалрах ыратнине сисе пусларё, тепёртакран пачах та ыратма пăрахрёҗ тет. Хёрача тинех тусёсемпе уҗалса җўреме тытанчё, каштахран вёсемпе танах җупма-выляма пусларё.

Хёле кёрес умён хёрача чечекё пўрте илсе кёрет. Кашни җул, ёненётёр-и е җук, җынсем ку тăрăха ятарласа сывалма килсех тараҗҗё тет. Санюк җирлё җынсене чечек вăррине парнелет, вёсене хайсене те җире паранмасёр, ана җёнтерессе шанса пётём вай-халран кёрешме сёнсе сывуллашать.

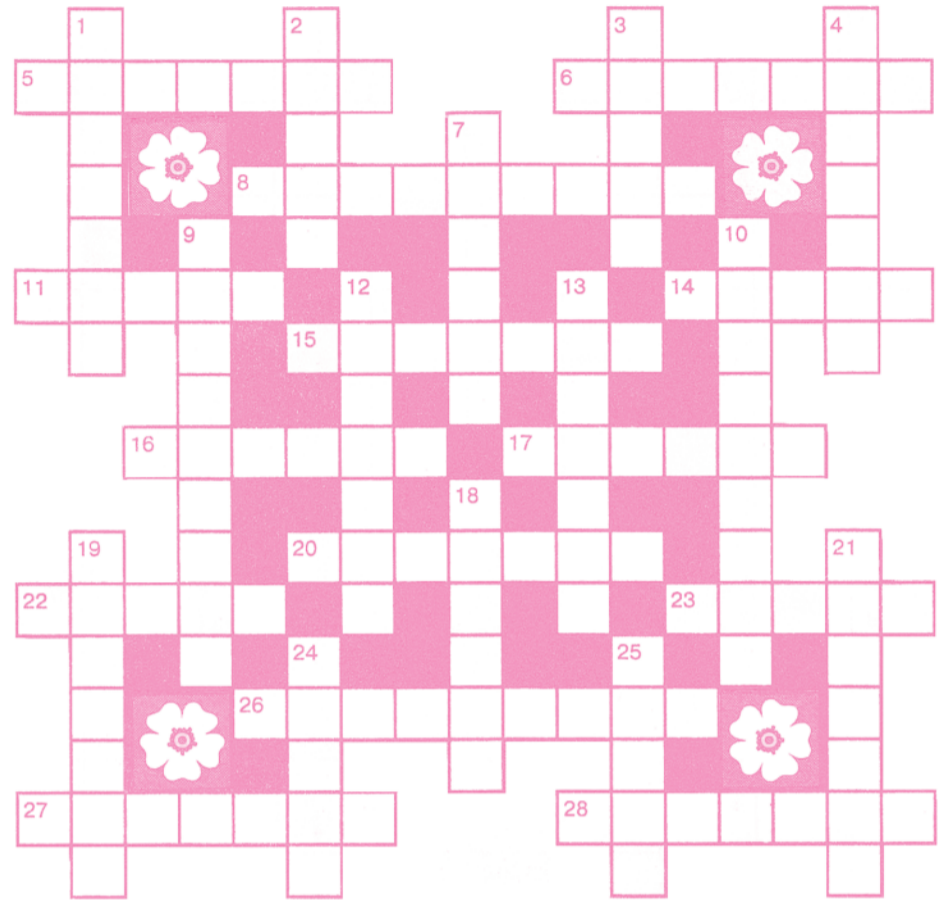


Сăмахкашмăшсем



Сылтамалла: 5. Кăнтăрти йывăç. 6. Çар званийĕ. 9. Авалхи карап. 12. Литература жанрĕ. 13. Вăл услăха та вĕçет, тинĕсре те ишет. 14. Тухман çын тухсан пулакан япала. 17. Телефон...ĕ. 18. Ал пайĕ. 20. Сĕт юлташĕ. 21. Теннисла вылямалли хатĕр. 25. Пахча-çимĕç. 26. Урай тĕрекĕ. 27. Āна урана тăхăнаççĕ. 30. Чăваш апачĕ. 31. Кайăк-кĕшĕк. 32. Хурт-кăпшанкă.

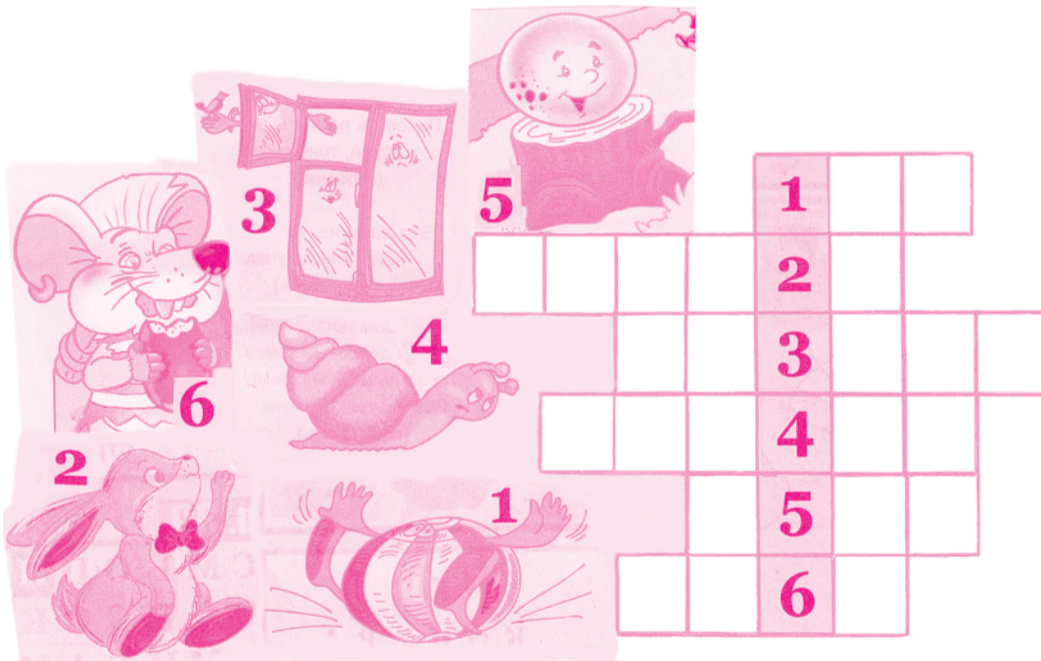
Аялалла: 1. К. Марксăн «пуянлăхĕ». 2. Апат пĕçермелли савăт-сапа. 3. Вĕтĕ чул. 4. Пушхирти тĕвесен ушкăнĕ. 7. Пушă. 8. Шкул ачин арчи. 10. Мухтанçăк. 11. Р. Сарпи хайлавĕ. 15. Пĕвери пулă. 16. Тўпери «кăмака». 19. Тискер чĕрчун. 22. Кĕтмен «парне». 23. Вĕренкенĕн сĕтелĕ. 24. Ят-шыв. 28. Йывăç пайĕ. 29. Тĕс.



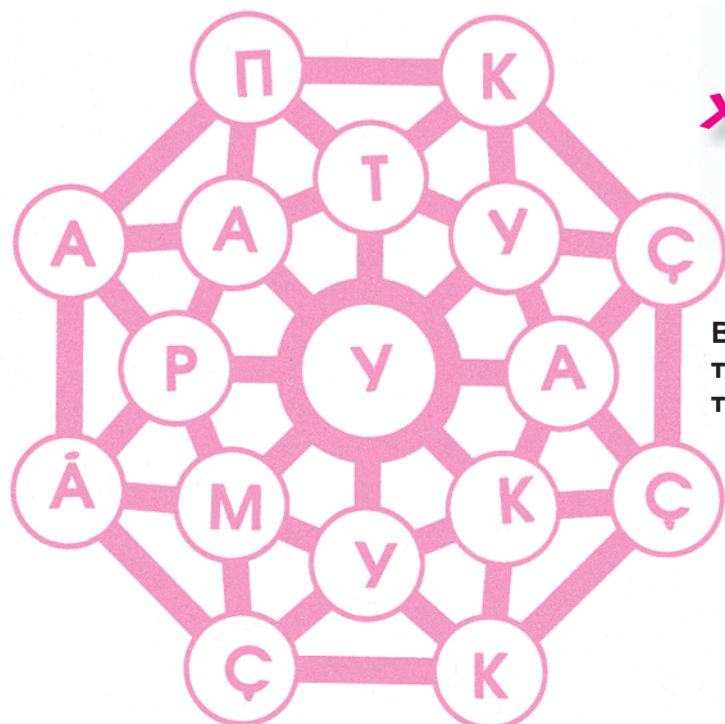
Сылтамалла: 5. Пушхирти тĕвесен ушкăнĕ. 6. Ят-шыв палли. 8. Каппайçăк. 11. Пахчаçимĕç. 14. Вăрман çимĕçĕ. 15. Кăнтăрти йывăç. 16. Шултра мулчак. 17. Ёсен-тăран. 20. Чăваш сыравçи, хĕрарăм. 22. Литература жанрĕ. 23. Республикари хула. 26. Чăваш апачĕ. 27. Кил сывăхенчи сĕр лаптăкĕ. 28. Çар званийĕ.

Аялалла: 1. Хурт-кăпшанкă. 2. Урана тăхăнмалли хатĕр. 3. Сĕр «кавирĕ». 4. А. Артемьев сыравçăн асран кайми хайлавĕ. 7. Хĕрарăм тумĕ. 9. Р. Сарпин кĕнеки. 10. Тетте. 12. Чăваш савăçи. 13. Пушкăртти хоккей команди – «... Юлаев». 18. Шурлăхри вĕсенкайăк. 19. Архитектура «юли». 21. К. Марксăн «пуянлăхĕ». 24. Ут хатĕрĕ. 25. Пирĕн халăх.

Ўкерчĕксене хăйсен вырăнне сырса хурсасăн палăртнă йĕркере эсир юратакан хаçат ячĕ вуланĕ.



Çакăнти саспаллисен «купинче» ħоризонталь тата вертикаль майлă/ тĕрлĕ сĕршыври 13 сыравçăн хушамачĕ пытаннă. Эппин, шыраса тупма тăрăшăр-ха.



Ункă хыççăн ункă

Варринчен вулама тытăнсан ваттисен сăмахĕ тупăнĕ.

Николай КРАСНОВ (Йĕпреç районĕ) хатĕрленĕ.